

Збаразька централізована бібліотечна система
Методично – бібліографічний відділ

Серія: «*Наші славетні
земляки*»

**Смакула Олександр:
геній родом із Доброводів**

(110 років від дня народження)

***Рекомендаційний
бібліографічний посібник***

Збараж – 2010 р.

Програмовані, тонкоплівкові технології, гетеролазери, надчисті («космічні») кристали, одно кристальні мікропроцесори, радіаційна фізика твердо тільних матеріалів, модерна сенсорика – аж не віриться, що всі ці сучасні, актуальні й перспективні напрями охопила одна людина, видатний український фізик-професор Олександр Смакула.

Він є гордістю не лише українського народу, а й світової науки.

Даний рекомендаційний посібник складається з 4-ох розділів.

Рекомендована бібліографія містить:

- Література про Олександра Смакулу;
- Про О. Т. Смакулу на сторінках періодики;
- Довідкові видання про О. Смакулу;
- Ушанування пам'яті Олександра Теодоровича Смакули.

Документи у розділах зібрані в алфавітній послідовності.

При підготовці посібника використано не лише

матеріали, які є у фондах Збараської централізованої бібліотечної системи. У разі їх відсутності можна скористатися послугами міжбібліотечного абонементу. Також використано інформацію з мережі Інтернет, ілюстрації світлин.

Видання адресоване широкому загалу користувачів. Окрім того, ним можуть скористатися бібліотечні та клубні працівники, педагоги шкіл району, краєзнавці.

Електронну версію посібника розміщено на веб-сайті Збараської ЦБС (<http://www.biblioteka.zbarazh.com.ua/>)

Укладач:

Т. Кульпа, завідувачка методично -
бібліографічного відділу ЦБС.

Комп'ютерний набір:

Г. Ігнат'єва, В.Радовська

Відповідальна за випуск:

О.Бойко, директор ЦБС.

*Господь Всевишній тебе благословив
Дарами, що нікому не відняти,
Дослідження і відкриття, туга і порив
Відвага і вогонь самопосвяти.*

**Професор О. Смакула
(МГІ, 1962р.)**

Бурхлива історія розвитку науки й культури у ХХ сторіччі позначена високими злетами людського генію практично у всіх ділянках інтелектуальної діяльності. І дуже символічно, що до найвизначніших здобутків у наукових дослідженнях у багатьох випадках причетні українські науковці. Понадто важливо, що їхній внесок до скарбниці світової науки часто-густо був визначальний. Особливо це

стосується найфундаментальніших галузей знань-природничих або стислих наук, стан і поступ яких майже однозначно визначає рівень розвитку цивілізації.

Серед таких видатних осіб слід відзначити передусім Олександра Смакулу – нбайвидатнішого українського фізика світової величини, який по праву вважається корифеєм сучасної фізичної оптики та електроніки. Він винахідник антирефлексійного покриття лінз, автор «формули Смакули», яка сприяла стрімкому розвитку технологій оптичних приладів, фото і кіносправи. Понад 40 років свого життя Олександр Смакула віддав науці за межами України. «Але своєї Батьківщини не забув і повік не забуду» - писав він у листі до рідних у 1964 році. «Так і лину думками на Україну далеку...», «частенько заглядаю до Кобзаря, щоби тугу розігнати».

Отже, ні Німеччину, ні Америку, де сформувався як учений зі світовим іменем і провів більшу частину життя, він не вважав своєю батьківщиною. Нею завжди була Україна. Та, далека, омріяна, вистраждана, за яку в юності терпів утиски від

польської влади, за яку воював в Українській галицькій Армії, якій присвятив усі свої видатні відкриття.

О.Смакула мав багато ґрунтовних ідей про багаторівневість структури навчального процесу у вищих школах, про гуманізацію й екологізацію освіти, про наукову термінологію, про гармонію фундаментальних й прикладних досліджень, теорії та експерименту. Він автор понад 100 наукових праць, частина з яких надрукована в Збірниках НТШ українською мовою; став почесним членом Товариства українських інженерів в Америці (1964), дійсним членом НТШ та інших наукових товариств.

Видання наукової спадщини Смакули здійснюється не тільки з метою заповнення сторінки в історії світовою науки, а перед усім, враховуючи актуальність його праць. Наукові результати Смакули, його відкриття назавжди увійшли у золотий фонд фізики. На них вчитимуться як сучасні, так і майбутні науковці. «Своєю працею він охопив такий широкий обсяг наукових проблем й дістав такі цілковито непроминуші результати, що посідає видатне місце в людській історії як один із найбільших творців поступу Людства» - читаємо в посланні ЮНЕСКО учасником II Міжнародного Смакулового симпозіуму 6-10 вересня 2000 рік, який відбувся у Тернополі.

Із здобуттям Україною незалежності, до якої Олександр Смакула не дожив всього 8 років, і рідна земля змогла належно поцінувати заслуги свого геніального сина, відновити історичну справедливість, згадати того, хто ніс світло правди і науки, та був забутий в імперії зла.

То ж мета цього посібника – бодай у загальних рисах окреслити життя та наукову діяльність цього видатного українського вченого.

***«У золоту осінню пору
В село, до батьківського двору
Моє повернеться ім'я».***

(«Монолог Олексія Смакули» О. Герман)

*«Бути здібним – то ліпше,
Ніж бути багатим».*

О. Смакула

Недалеко від древнього міста Збаража розкинулося село Доброводи, де ... «Камінь тесовий і гори, і пісня та вода

**Батьківщина О.Смакули -
село Доброводи**

свята...». Ждали золотої осені в сім'ї Теодора і Марії Смакулів, на поповнення. Мати, з дому Юзвів, певно, була полькою, ходила молитися в костел до сусіднього села. Повертаючись якось темного вересневого дня додому, на лісовій стежині вона й народила майбутнього видатного вченого-фізика.

Салося це 9 вересня 1900 року, дали йому ім'я Олекса (Олександр).

Він був у сім'ї другим сином (ще були : старший брат Степан, молодші – сестра Антоніна та брат Андрій). Родина була середніх достатків, володіла вісьмома гектарами землі. Раділи ще одному майбутньому трудареві. Але не так сталося, як гадалося. Олексу більше тягнуло до науки. А тому було вирішено, що хоч одному із 4 дітей, а саме Олексі, дати добру освіту.

Почалася дорога у велику науку з сільською школи, його першого «Дитячого університету». Серед своїх однокласників віт був найздібнішим, вчився н відмінно. І порішили батьки так бути - нехай йде син далі на навчання. І став Олександр Смакула студентом української гімназії у м. Збараж. Місто, в якому кожен будинок, кожний камінь дихав старовиною,

особливо запало в душу молодого гімназиста. Та найбільше враження справив

Збаразький замок. Вхідна вежа

старовинний замок, який переніс навали татаро-монгольського іґа, був свідок визвольних змагань козаків під проводом Б.Хмельницького; де протягом віків писалася жива історія України.

Все побачене й почуте назавжди, навіть на чужині залишилося в пам'яті О.Смакули. Після двох років навчання в гімназії довелося Олександрю Смакулі перервати своє навчання, через початок воєнних дій, спричинених Першою світовою війною, що захопила Галичину.

3 листопада 1918 року молодий Смакула приєднується до боротьби за встановлення Західно-Української Народної Республіки. Спочатку в рідному селі, а потому в повітовому Збаражі. Цього ж року записується до Української Галицької Армії і протягом 2-ох років приймає участь у визвольних баталіях за утвердження Української незалежної держави.

Після розчарувань перебігом подій на Україні повертається юнак у рідні Доброводи. Вдома він довго не засиджується, бо тяга до навчання повертає його знову до Української гімназії, але вже в Тернополі. Батьки благословили його, щоб він не забував ніколи де б не закинула його доля, рідної домівки, рідної землі.

Згодом, у 1922 р., О. Смакула успішно закінчив навчання в Тернопільській гімназії і того ж року склав ісити на студії фізики й хімії до Геткінгенського університету – відомого Європейського наукового центру в Німеччині. Навчаючись далеко від рідного дому, не раз охоплювала молодого студента ностальґія за рідним «гніздечком». Тому такими щасливими були для нього студентські вакації. Потягом від діставався до Тернополя, а далі, на возі, у рідні Доброводи.

Так протягом 5 років вдавалося майбутньому вченому бувати зрідка вдома, аж до закінчення університету у 1927 році. В цьому відомому на весь світ науковому центрі складає Олександр докторантські іспити і захищає вчене звання доктора філософії. Після захисту дисертації продовжує працювати асистентом у Першому фізичному інституті професора Роберта Поля. Олександр Смакула мав добру наукову перспективу в Німеччині, та все-таки прагнув повернутися на рідну землю. У 1928 році він, на запрошення колишнього вчителі і земляка професора А. Музички, приїхав до Одеси працювати в університеті. Його призначають на посаду професора кафедри фізики в Одеському університеті. На щастя, невдовзі вчений збагнув всю оману пропагандських теревенів про перспективність розвитку науки та національного відродження в тоталітарній державі, як збагнув і те, що звідси слід якнайшвидше тікати. Скориставшись умовною телеграмою про відкликання до свого керівника професора Роберта Поля, йому вдалося повернутися до Німеччини, де він з 13 травня 1930 року працює керівником опричної лабораторії наукового інституту в Гейдельберзі. Тут, досліджуючи стероїди, вітаміни, органічні кристали Смакула стає фактично фундатором квантової органічної хімії.

З 1934 року вчений працює керівником дослідної лабораторії відомої фірми Карла Цейса в Єні. У його доробку – неперевершені дослідження, зокрема «формула Смакули», «шар Смакули», на якому працюють всі сьогодишні оптичні прилади, ним створені міні лазери, кетодохронні дисплеї, оптичний зв'язок атмосфери. Ці відкриття стали великим здобутком, яким користується все людство до сьогодні, як на Землі, так і в космосі для фотографування Землі та інших планет. Проте мало хто знає, що цим епохальним відкриттям ми завдячуємо українському вченому і винахідникові Олександрові Смакулі.

Відомого вченого турбували постійно доля української нації, її культури і науки. Свої праці він змушений був друкувати у німецьких журналах, бо вони доступні для

наукових працівників всіх країн. Через деякий час став поміщати свої праці в записках Наукового Товариства, до друкованих українських збірників. Львівський часопис «Діло» друкує цілий ряд наукових робіт вченого. Особливу радість викликало в нього запрошення на VI з'їзд українських природників і лікарів у 1937 році.

Важливим і морально і фізично був для ученого період Другої світової війни. Праця в гітлерівській Німеччині супроводжувалася голодом і холодом. Тоді ж О. Смакулу спіткала тяжка утрата – помер його син. А наприкінці війни американська окупаційна влада вивезла ученого разом з іншими видатними фізиками й інженерами до США, де його змусили працювати у військовому форті-лабораторії (штат Вірджинія) на потреби військово-промислового комплексу, досліджуючи матеріали для інфрачервоної техніки. Основні його винаходи, напевно, засекречені і по сьогодні.

У 1951 році д-р Смакула став надзвичайним професором

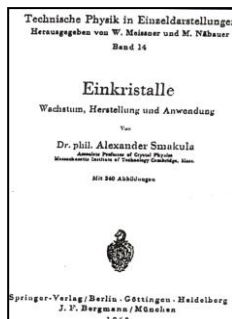

Професор О.Смакула в своїй лабораторії (МТІ, 1966р.)

Массачусетського інституту та Заступником директора лабораторії для дослідів ізоляції. Згодом заснував фізичну лабораторію кристалів, яку очолював до 1975 року. Тут він вивчав і вирощував кристали діелектриків твердих тіл. У той час в МТІ працювало багато визначних світових учених: творець кібернетики Вінер, засновник математичної теорії пересилання інформації К.Шеннон, фахівці з теорії інформації Д. Віспер, квантової механізації Д. Слейтер та багато інших. Серед цієї наукової еліти професора О. Смакулу вважали одним із кращих. Він здобув пошану за енциклопедичні знання з різних технічних ділянок науки, зареєстрував багато патентів, написав чимало

наукових праць, які становлять не тільки вагомий внесок у науку, але й мають велике практичне значення.

Улітку 1962 року доктор Смакула став професором в електричному відділі при Массачусетському технологічному інституті. Майже всі праці вченого в Америці пов'язані з різними аспектами монокристалів. Його дослідження знайшли застосування в різних галузях техніки, зокрема сприяли

**Титульна сторінка
монографії О. Смакули**

відкриттю, розробці синтезу віматинів А, В2, Д. Результати дослідження атомної ваги германію, які він опублікував в 1964 році у Записках Наукового Товариства ім. Т. Г. Шевченка (НТШ). Попередньо, в 1962 р. було написано фундаментальну монографію «Монокристали: вирощування, виготовлення і застосування».

Незважаючи на те, що Олександр Смакула був далеко від батьківщини, він завжди залишався патріотом України, підтримував тісні зв'язки з українцями американської діаспори, був дійсним членом наукового товариства Тараса Шевченка, почесним членом товариства Українських Інженерів в Америці та інших наукових товариств. Він багато допомагав своїм землякам-науковцям. Протягом довгих років життя за кордоном учений мріяв побачити Україну. У 1972 р. він взяв участь у Міжнародній конференції з кристалографії, що відбулася у Вірменії, після якої йому дозволили відвідати рідних на батьківщині.

Серце прискореного биття, а душа виривалася на рідні простори через більш, як 40-літньої розлуки. Це була остання зустріч з Батьківщиною, з рідними, друзями, земляками, з Медоборами, Смакуловою горою...

Вага прожитих літ і різні хвороби все частіше ятрили серце

**О. Смакула зі своєю дружиною Ерікою.
Бостон, США, 1972р.**

вченого, заставляли переосмислювати прожите, підсумовувати зроблене. Свою наукову спадщину він завжди мріяв віддати на алтар України.

17 травня 1983 року трагічна звістка облетіла весь світ. Помер видатний український вчений, почесний член Товариства Українських інженерів в Америці, член Американського Фізичного Товариства, оптичного товариства Америки, Нью-Йоркської Академії наук Олександр Смакула. Відійшов у вічність один з найвидатніших фізиків ХХ століття. Похований був у родинному склепі у місті Обурн, штат Массачусетс.

Науковці-земляки пам'ятають про свого видатного земляка. Перший Міжнародний симпозіум Смакули відбувся у Львові в 1992 році під егідою НТШ. У 2000 р. – другий. 26 жовтня в 1995 році в Тернопільському приладобудівному інституті ім. І. Пулюя працювала Міжнародна конференція, присвячена 95-им роковинам

Меморіальна дошка О.Смакулі від дня народження одного з найвидатніших українських фізиків ХХ ст. О.Смакули. 27 жовтня 1955 року було відкрито меморіальну дошку на честь вченого, відбулося урочисте святкування 95-річниці від дня його народження у рідних Доброводах, де пустив коріння Смакуловий рід.

Відкриття пам'ятника О.Смакулі 1990 р.

Навесні 1996 року було засновано Тернопільський обласний Фонд Олександра Смакули, який має за мету пошук і повернення до активного наукового й культурного обігу спадщини О. Смакули та інших Українських учених. До 100-річного ювілею видано перший том «Наукових праць» О.Смакули. До цієї дати випущено художній конверт «Олександр

Смакула», встановлено величний пам'ятник ученому в с.Доброводи, відкрито його меморіальний музей у технічному ліцеї ім. О. Смакули в рідному селі. Рішенням XXX сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО 2000 рік проголошено роком Олександра Смакули.

**Технічний ліцей ім.О.Смакули.
с.Доброводи**

Активна наукова діяльність О. Смакули висунула його в ряди найяскравіших постатей в історії України ХХ століття.

Про життя, працю та вшанування нашого великого земляка ми пропонуємо вам прочитати наступні

документи:

Рекомендована бібліографія

Література про Олександра Смакулу.

Абліцов, В. «Галактика «Україна»». *Українська діаспора* [Текст]: видатні постаті / В.Абліцов. – К.: КИТ, 2007. – 436 с.

Головач, Ю.В. *Фізики – дійсні члени Наукового товариства ім. Т. Шевченка у Львові* [Текст]: [про вченого фізика, хіміка, математика О.Смакулу] // Аксіоми для нащадків: Українські імена у світовій науці. — Львів: Меморіал, 1992. – С. 69-71.

Довгий, Я.О. *«Формула Смакули»* [Текст] / Я.О. Довгий // Аксіоми для нащадків: Українські імена у світовій науці. — Львів: Меморіал, 1992. — С.247-251.

Миколаєвич, О. *Олександр Смакула* [Текст] / О.Миколаєвич // Збаражчина: зб. статей, матеріалів і споминів. — Нью-Йорк; Торонто, 1980. — Т.1. — С.572-579.

Олександр Смакула [Текст] // Малевич, А. Літопис землі Збаразької. — Збараж, 1996. — С.52.

Ярема, С. *Олександр Смакула* [Текст] / С.Ярема // Ювілейна книга Української гімназії в Тернополі 1898-1998: до сторіччя заснування / за ред. С.Яреми. — Тернопіль; Львів, 1998. — С.670-671.

Про О.Смакулу на сторінках періодики.

Бурма, В. *Смакулове коріння* [Текст]: незабутні / В.Бурма // Вільне життя. — 2003. — 22 квітн.

Ветрихівський, М. *У науку — з любов'ю до України* [Текст]: світова наук. громадськість відзначає 100-річчя з дня народження відомого українського фізика / М.Ветрихівський // Україна молода. — 2000. — 7 верес. — С. 10.

Гайда, Р. *Перші українські фізики світового рівня* [Текст] / Р.Гайда, Я.Довгий // Іменем закону. — 1996. — 12 січ.

Горбач, О. *Олександр Смакула* [Текст]: гордість нашого краю / О.Горбач // Збараж — місто в Медоборах. — 1999. — №3. — С. 23-24.

Грещук, Г. Наукова слава світового рівня [Текст]: до 100-річчя від дня народження О.Смакули / Р.Грещук // Свобода. – 2000. – 22 лип.

Добре слово в декілька рядків [Текст]: Смакула Олександр (9.09.1900 – 17.05.1983) // Тернопіль: Українська гімназія в Тернополі 1898-1944. – Дод. №3. – Тернопіль. 1992. – С.86.

Довгий, Я. «Формула Смакули» [Текст]: [про професора О.Смакулу – автора багатьох патентів, почесного члена Товариства Українських інженерів, Американського Оптичного товариства, уродженця с.Добриводи Збараського р-ну] / Я.Довгий // Відродження. – 1991. – №21.

Довгий, Я. Знав світ, не знали земляки [Текст] : Олександр Смакула – винахідник способу просвітлення оптики / Я.Довгий // Вільне життя. – 1992. – 3 черв.

Зозуляк, Є. Зірка його долі [Текст] / Є.Зозуляк // Вільне життя. – 2000. – 9 верес.

Кальба, І. Повернення із забуття [Текст]: Олександр Смакула – фізик світової слави / І.Кальба // Народне слово. – 2000. – 8 верес.

Капанюк, В. Винаходами тернополянина користується весь світ [Текст] / В.Капанюк // Захід. – 2001. – №1. – С.9.

Кияк, Б. Смакулова гора [Текст] / Б. Кияк // Світ фізики. – 2000. – № 1. – С. 20-22.

Козирський, В. Батько сучасної оптики та космічних технологій [Текст] / В.Козирський, В.Шендеровський // Вечірній Київ. – 1999. – 14 жовт. – С. 6.

Козирський, В. Олександр Смакула — автор відкриття століття [Текст]: [до 100-річчя від дня народження] / В.Козирський, В. Шендеровський // Фізика. – 2000. – № 26. – С. 5, 8.

Козирський, В. Формула Смакули [Текст]: [про вченого-фізика О.Смакулу] / В.Козирський, В.Шендеровський // Урядовий кур'єр. – 1999. – 8 верес. – С.14.

Костюк, Р. Галицьке коріння світового генія [Текст] / Р.Костюк // Тернопіль вечірній. – 2001. – 31 січ.

Малевич, А. З далека вертаю до тебе, мій краю! [Текст]: вчений зі світовим іменем / А.Малевич // Вісник історії краю. – 1995. – №2 (листоп.).

Медюх, М. Просвітлення оптики – епохальний винахід Олександра Смакули [Текст] / М.Медюх // Вісник фонду Смакули. – 1998. – № 2(4). – С.6-7.

Новосядний, Б. Світ дивував доброводівський фізик [Текст] / Б.Новосядний // Свобода. – 1999. – 19 черв.

Олександр Смакула [Текст]: гордість нашого краю // Збараж – місто в Медоборах. – 1999. – №3. – С.23.

Ониськів, М. Як Мстислав Келдиш підтримав Олександра Смакулу [Текст]: рядок з біографії краю / М.Ониськів // Вільне життя. – 2001. – 13берез.

Онишкевич, Л. Професор Олександр Смакула – його роки в НТТ [Текст] / Л.Онишкевич // Вісник фонду Смакули. – 1998. – № 1(3). – С.6-8

Оптичні матеріали та їх виготовлення [Текст]: Наукова спадщина О.Смакули // Вісник фонду Смакули. – 1998. – № 1(3). – С.9-13.

Пастушенко, Н. Бути здебільшим – то ліпше, ніж бути багатим [Текст] / Н.Пастушенко // Ровесник. – 2001. – 18 січ. – С.11.

Петрик, М. З кристалами на «ти» [Текст]: О.Смакула – видатний патріот з Тернопільщини / М.Петрик // Свобода. – 1995. – 12 верес.

Пляцко, Р.М. Забуті імена – у нові підручники [Текст]: [серед українських вчених наші земляки: О.Смакула, І.Пулюй] / Р.М.Пляцко, В.Р.Шаромова // Рідна школа. – 1992. – №2. – С.7-11.

Попович, С. Фізик світової слави – наш земляк [Текст] / С.Попович // Тернопіль вечірній. – 1992. – 30 трав.

Попович, С. Фізик світової слави [Текст]: [про О.Смакулу – члена Американського фізичного Товариства «Оптичного Товариства Америки», вихідця із с.Добриводи] / С.Попович // Народне слово. – 1994. – 24 серп.

«Професор Олександр Смакула – гордість нашого краю» [Текст] // Народне слово. – 2001. – 24 серп.

Семак, О. Формула Смакули [Текст] / О.Семак // Голос України. – 1996. – 14 груд. – С.10.

Смакула, О. Про винайдення способу зменшення відбивання світла [Текст]: наукова спадщина О.Смакули // Вісник фонду Смакули. – 1998. – № 2(4). – С.14-17.

Теодорович, Б. Пам'ятають нащадки [Текст]: [про вченого та роботу фонду, який носить його ім'я] / Б.Теодорович // Свобода. – 1998. – №11. – 7 лист.

Хроніка життя фонду Олександра Смакули [Текст] // Вісник фонду Смакули. – 1998. – № 2(4). – С.4-5.

Хроніка життя фонду Смакули [Текст] // Вісник фонду Смакули. – 1998. – № 1(3). – С.6-7.

Шаромова, В. Олександр Смакула — автор відкриття століття [Текст]: сценарій наук.-теорет. конф.: 9-11 кл. / В.Шаромова, В. Соколова // Фізика. – 2003. – № 32. – Вкл. – С. 1-11.

Шендеровський, В. Нелегкий шлях повернення великого українця [Текст] / В.Шендеровський // Українське слово. – 2001. – Ч.20. – С.14.

Довідкові видання про О.Смакулу.

Козирський, В. Земля його Збаражчина [Текст]: вчений-оптик О.Смакула / В.Козирський,В.Шендеровський // Історичний календар'2000. – К.,1999. – Вип.6. – С.279-280.

Козирський, В. Олександр Смакула (1900-1983) [Текст]: фізик, винахідник / В.Козирський, В.Шендеровський // Визначні постаті Тернопілля: біографічний збірник / упор.: О.Г.Бенч, В.М.Троян. – К.:Дніпро, 2003. – С.184-185.

Олександр Смакула (1900-1983) [Текст] // Вони прославили наш край: бібліографічний посібник / укл. Л.Марченко, С.Воробель. – Тернопіль: Підручники і Посібники, 2002. – С.269-272.

Пиндус, Б. Смакула Олександр Теодорович [Текст]: [біографія] / Б.Пиндус, Л.Щербак // Тернопільський Енциклопедичний словник. – Тернопіль: Збруч, 2008. – Т.3. П – Я. – С.297-298.

100 років від дня народження Смакули Олександра (9.09.1900-17.05.1983) – професора, фізика, дійсного члена НТШ [Текст] // Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2000 рік / укл. М.В.Друневич, Н.К.Іванко. – Тернопіль, 1999. – С. 59-60.

110 років від дня народження Смакули Олександра Теодоровича (09.09.1900-17.05.1983) – вченого у галузях фізики та хімії, винахідника, громадського діяча [Текст] // Календар знаменних і пам'ятних дат Збаражчини на 2010 рік / укл. Н.Сенчишин. – Збараж. 2009. – С.20-22.

Вшанування пам'яті Олександра Теодоровича Смакули.

Витрихівський, М. У науку – з любов'ю до України [Текст]: світова наук. громадськість відзначає 100-річчя з дня народження відомого українського фізика // Україна молода. – 2000. – 7 верес. – С. 10.

Готуються відзначити ювілей [Текст]: [до 100-річчя від дня народж. О.Смакули] // Народне слово. – 1998. – 10 лип.

Довгий, Я. Олександр Смакула [Текст]: повернення на рідну землю / Я.Довгий // Світ фізики. – 2000. – № 3. – С. 22-23.

Засновано фонд українського фізика О. Смакули [Текст] // Армія України. – 1996. – 19 листоп.

Кияк, Б. Смакулова гора [Текст] / Б.Кияк // Світ фізики. – 2000. – № 1. – С. 20-22.

Кравчук, Д. Смакулові читання [Текст]: під знаком науки / Д.Кравчук // Народне слово. – 2001. – 21 верес.

Лисевич, М. Повернення [Текст]: [в Збаразькому р-ні відкрито меморіальну дошку вченому О.Смакулі] / М.Лисевич // Західна Україна. – 1995. – №45.

Ліберний, О. Принесли його додому лелеченьки [Текст]: ювілей: [9 вересня 2000 року виповнилося 100 років від дня народження вченого-фізика Олександра Смакули. Цей рік ЮНЕСКО оголосило його роком] / О.Ліберний // Свобода. – 2000. – 14 верес.

Макарчук, Н. Фонд Олександра Смакули [Текст]: ось де люди наша слава... / Н.Макарчук // Вісник історії краю. – 1997. – квітень. – С.7.

Моргун, О. На Батьківщину повернулося ім'я [Текст]: [про відкриття меморіальної дошки в с.Добриводи видатному вченому світової слави О.Смакулі] / О.Моргун // Народне слово. – 1999. – 3 лист.

Моргун, О. Постав у бронзі, залишився в пам'яті [Текст]: фоторепортаж із відкриття пам'ятника О.Смакулі / О.Моргун // Народне слово. – 2000. – 15 верес.

Новосядлий, Б. Оживають духовні джерела [Текст]: [про фонд Олександра Смакули у Тернополі] / Б.Новосядлий // Свобода. – 1997. – 4 берез.

Новосядний, І. «Формула Смакули» [Текст]: у Тернополі засновано фонд геніального фізика / І.Новосядний // Голос України. – 1996. – 14 груд.

Новосядний, І. «Формула Смакули» [Текст]: у Тернополі засновано фонд геніального фізика / І.Новосядний // Свобода. – 1996. – 31 жовт.

Рік Олександра Смакули [Текст]: [відзначення ювілею] // Ровесник. – 2000. – 14 верес. – С. 3.

Сиско, І. З поверненням, Олексо! [Текст]: [з нагоди 20-ї річниці з дня смерті О.Смакули 16 травня у Добровидах відбулася поминальна панахида] / І.Сиско // Народне слово. – 2003. – 23 трав.

Сиско, І. Осяяні Смакуловим ім'ям [Текст]: [Смакулові читання у Доброводівському ліцеї] / І.Сиско // Народне слово. – 2009. – 18 верес.

Сиско, І. Світло генія, що осяває майбутнє [Текст]: на відзначення 100-літнього ювілею О.Смакули / І.Сиско // Народне слово. – 2000. – 22 верес.

Сиско, І. Фізик світової слави [Текст]: [в органному залі Замкового палацу пройшли наукові читання «Професор Олександр Смакула – фізик світової слави»] / І.Сиско // Народне слово. – 2008. – 26 верес.

Смакулові читання [Текст] // Народне слово. – 1997. – 12 верес.

Сторожук, Г. З нагоди ювілею [Текст]: [вийшла ювілейна марка до 100-річчя О.Смакули] / Г.Сторожук // Свобода. – 2000. – 7 верес.

Зміст

Від укладача.....	
Рекомендована бібліографія.....	
Література про Олександра Смакулу.....	
Про О.Смакулу на сторінках періодики.....	
Довідкові видання про О.Смакулу.....	
Вшанування пам'яті Олександра Теодоровича Смакули.....	
Іменний покажчик авторів.....	